

DAVID MARKSON

VERTALING EN BEWERKING LIEKE MARSMAN

WITTGENSTEIN'S
MISTRESS

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

© 1988, David Markson
© 2016, Vertaling/bewerking Lieke Marsman

wittgenstein's mistress

2

I.

In het begin liet ik soms berichten achter op straat.

Er woont iemand in het Louvre, zeiden de berichten. Of: Er woont iemand in The National Gallery.

Uiteraard stond dat er alleen als ik in Parijs of in Londen was. Er woont iemand in het

Metropolitan Museum was wat er stond toen ik nog in New York woonde.

Niemand kwam langs, natuurlijk. Uiteindelijk liet ik geen berichten meer achter.

Om eerlijk te zijn, misschien liet ik alles bij elkaar slechts drie of vier berichten achter.

Ik heb geen idee hoe lang geleden het is dat ik dat deed.

Als ik moest raden, geloof ik dat ik tien jaar zou raden.

Misschien was het daarentegen een paar jaar langer geleden.

En natuurlijk was ik destijds een tijdje behoorlijk de weg kwijt.

Ik weet niet precies voor hoe lang, maar voor een zekere periode.

Zoals toen ik naar dat afgelegen deel van Turkije reed, om het oude Troje te bezoeken.

En om een of andere reden vooral naar de rivier daar wilde kijken, waar ik over gelezen had, die langs een citadel naar de zee stroomde.

Ik ben de naam van de rivier vergeten, die in feite een modderig stroompje was.

En ik bedoel sowieso niet naar de zee, maar naar de Dardanellen, die vroeger de Hellespont heette.

De naam van Troje werd ook veranderd, natuurlijk. Hisarlik – de naam die het kreeg.

Mijn bezoek was op meerdere manieren een teleurstelling, aangezien de stad ontzettend klein bleek. Zeg maar weinig meer dan het gemiddelde stratenblok en slechts een paar verdiepingen hoog.

Maar toch, vanaf de ruïnes kon je de berg Ida zien liggen, helemaal in de verte.

Zelfs aan het eind van de lente lag er sneeuw op de berg.

Daar is iemand naartoe gegaan om te sterven, geloof ik, in een van de verhalen. Paris, misschien.

Ik bedoel de Paris die Helena's geliefde was, uiteraard. En die gewond raakte helemaal aan het einde van die oorlog.

Om precies te zijn was het vooral Helena aan wie ik dacht, toen ik in Troje was.

Vanaf Hisarlik is het naar de Dardanellen misschien een uur lopen.

Wat ik van plan was, was een roeiboot nemen het water over, en dan verder Europa inrijden, richting Joegoslavië.

Misschien bedoel ik Joegoslavië. Ik bedoel in ieder geval de kant van de zeestraat waar monumenten staan voor de soldaten die er in de Eerste Wereldoorlog zijn omgekomen.

Aan de kant van Troje kun je een monument bezoeken waar Achilles begraven werd, zoveel langer geleden.

Tenminste, ze zeggen dat Achilles daar begraven is.

Toch, ik vind het buitengewoon dat er daar jonge mannen stierven in die oorlog lang geleden, en toen opnieuw op dezelfde plek, drieduizend jaar later.

Dat moge zo zijn, maar ik besloot de Hellespont toch niet over te steken. Waarmee ik de Dardanellen bedoel. In plaats daarvan zocht ik

een motorboot uit en reisde via de Griekse eilanden naar Athene.

Dit alles is ontegenzeggelijk waar gebeurd, hoewel zoals gezegd lang geleden. En hoewel zoals gezegd, misschien was ik gek.

Al ben ik er niet zeker van of ik al gek was toen ik naar Mexico reed, voordat dit alles plaatsvond.

Om het graf te bezoeken van het kind dat ik verloor, dat Adam heette.

Waarom zeg ik dat zijn naam Adam was?

Simon is hoe mijn kleine jongen heette.

Wat er op duidt dat iemand voor een moment zelfs de naam van haar enige kind kan vergeten, dat nu dertig zou zijn?

Nog geen dertig. Zeg zesentwintig, of zevenentwintig.

Ben ik dan vijftig?

2.

Er is maar één spiegel hier in dit strandhuis.

Misschien zegt de spiegel dat ik vijftig ben.

Mijn tanden zeggen daarentegen dat ik nog lang
geen vijftig ben. Even afkloppen.

Ik kan me niet herinneren hoe mijn moeders
tanden er uitzagen, of die van mijn vader.

Noch kan ik me Helena van Troje met rotte
tanden voorstellen.

Of Clytaemnestra met artritis.

Cézanne had wel artritis, natuurlijk.

Hoewel dat niet Cézanne was, maar Renoir.

Ik heb trouwens geen idee waar mijn eigen schilderspullen gebleven zijn.

In al deze tijd heb ik maar één keer een doek opgespannen. Een reusachtig groot doek, zeker drie bij vijf meter. Ik heb er wel vier lagen gesso op aangebracht.

En er daarna naar gestaad.

Maanden, gok ik, heb ik naar dat doek gestaad. Misschien zelfs wat verf op mijn palet aangebracht.

Dit alles was voordat ik een enorme lading tennisballen van de Spaanse trappen in Rome afgooide.

Ik maak de verbinding tussen het doek en tennisballen van de Spaanse trappen afgooien omdat ik er zeker van ben dat ik het doek opspande voordat ik de kat zag, hetgeen eveneens in Rome gebeurde.

Als ik zeg dat ik een kat zag, bedoel ik natuurlijk dat ik dacht dat ik een kat zag.

En de reden dat ik zeker weet dat dit in Rome gebeurde, is dat het in het Colosseum gebeurde, dat beslist in die stad staat.

Waar ik dacht dat ik de kat zag was in een van de zuilengangen, vrij ver omhoog.

Hoe ik me voelde! Onderwijl al dat kijken.

En draafde dus naar een supermarkt voor kattenvoer uit blik.

En plaatste toen een week lang iedere ochtend geopende blikken kattenvoer op de stenen zitplaatsen.

Net zoveel blikken als er Romeinen naar Christenen gekeken moeten hebben, waarschijnlijk.

Hoewel ik natuurlijk geen manier had om te zeggen of de kat achter mijn rug om aan het voer had geknabbeld, aangezien de meeste blikken bij aanvang al niet vol hadden geleken.

Toch, ik vond het belangrijk dit meerdere malen per dag te controleren. Ik noemde de kat Nero.

Hier, Nero, riep ik.

Nou ja, ik neem aan dat ik op een bepaald moment ook Julius Caesar en Herodotus en Pontius Pilatus heb geprobeerd.

Herodotus was misschien zonde van mijn tijd met een kat in Rome, nu ik er over nadenk.

Ongetwijfeld staan de blikken daar nu nog steeds, in lange rijen verspreid over alle zitplaatsen.

Ongetwijfeld zal de regen ze inmiddels helemaal leeg hebben geslagen.

Ongetwijfeld was er helemaal geen kat in het Colosseum.

Simon had ooit een kat. Waar we op een of andere manier nooit een naam voor konden verzinnen.

Kat was simpelweg hoe we hem noemden.

Als het hier gesneeuwd heeft, vormen de bomen een vreemd soort kalligrafie tegen het wit.

De lucht zelf is wit, en de duinen zijn ondergesneeuwd, en het strand is ook wit tot

aan de waterkant. Waarom heb ik mijn ogen
dichtgedaan?

In de winter, als de sneeuw alles bedekt en je
ziet alleen nog maar die vreemde kalligrafie
van takken en boomstammen, is het een beetje
alsof je je ogen sluit.

De werkelijkheid is veranderd.

Op een ochtend word je wakker, en alle
kleuren zijn verdwenen.

Wat je nog wel kan zien, op dat moment, is
precies als dat drie-bij-vijf doek van mij, met
zijn vier dikke lagen gips en lijm.

Dat heb ik gezegd.

Het is alsof je de hele wereld zou kunnen
schilderen, en op een bepaalde manier is dat
precies wat je zou willen.

3.

Ik heb twee enorme open haarden. Hier in dit huis bij de zee, bedoel ik. En in de keuken staat een antieke kachel.

In de omgeving groeien verschillende soorten besjes. En niet ver hier vandaan kun je groenten

vinden, in velden die ooit bebouwd werden
maar nu overwoekerd zijn.

Wilde ik echt zo graag een ander persoon
tegenkomen, toen ik zo op zoek was, of kon
ik mijn eigen eenzaamheid gewoon niet
verdragen?

Als ik niet gek was, deed ik in plaats van gek
zo nu en dan poëtisch. De oneindige stilte van
deze ruimte verschrikt mij. Dat soort
gedachten had ik dan, bijvoorbeeld.

Wat eigenlijk een zin is uit een boek dat ik ooit
las dat *Pensées* heette.

Ik heb daarnet wat bosbessen uit de keuken gepakt.

Later vandaag zal ik misschien masturberen. Ik bedoel niet vandaag, want het is inmiddels al morgen.

Masturberen is iets wat ik niet vaak doe.

Hoewel ik het soms doe zonder me er echt bewust van te zijn. In de duinen, bijvoorbeeld. Gewoon zittend, terwijl de branding me sust.

Hoewel ik vermoed dat ik het ook wel eens onder het rijden gedaan heb.

Ik ben er vrij zeker van dat ik ooit masturbeerde op een weg in La Mancha in Spanje, bij een kasteel dat ik maar bleef zien en zien en zien, maar waar ik nooit dichterbij leek te komen.

Er was een verklaring voor het niet dichterbij het kasteel komen. De verklaring was dat het kasteel gebouwd was op een heuvel, en dat de weg in een flauwe cirkel om de voet van de heuvel waar het kasteel op stond liep.

Bij Savona, wat niet in Spanje maar in Italië ligt, ben ik ooit van de weg geraakt.

Een deel van de kant van de weg was afgebrokkeld.

Dit was aan de kust, waardoor je als je van de kant van de weg raakte in het water terecht kwam.

In plaats van naar een kasteel te kijken keek ik toen ongetwijfeld naar het water.

Om precies te zijn sloeg de auto op zijn kant. Naderhand deed echter alleen mijn schouder een beetje pijn. In ieder geval vulde de hele auto zich met water.

Vreemd genoeg voelde ik me helemaal niet bang. Of misschien was het het besef dat ik niet ernstig gewond was geraakt, dat me geruststelde.

Ik kan me niet herinneren in wat voor een auto ik destijds reed.

Nou ja, op dat precieze moment kon men van rijden nauwelijks nog spreken.

In ieder geval, het hele voorval boezemde me ongelofelijke angst in.

Ik weet dat ik net zei dat ik helemaal niet bang was.

Wat er feitelijk gebeurde was dat ik niet schrok tot het moment dat het ongeluk voorbij was.

Toen ik de waterkant op was geklommen en de auto ondersteboven zag liggen, schrok ik uitzonderlijk hevig.

Ik kan niet met zekerheid zeggen dat ik aan het masturberen was toen ik de afgebrokkelde waterkant over het hoofd zag.

Waarschijnlijk is het voor een deel de leeftijd, die het moeilijk maakt dit soort onderscheid te maken. Als je er over nadenkt, zou ik net zo goed ver voorbij de vijftig kunnen zijn.

De spiegel kan het me niet vertellen.

Er lag een klein, zakspiegeltje op het nachtkastje van mijn moeder tijdens haar laatste weken.

Je zult nooit beseffen hoeveel het voor me betekend heeft dat je een kunstenaar bent, Kate, zei ze op een avond.

Al heb ik geen idee waar mijn schilderspullen
gebleven zijn.

En in dit huis zijn ook geen schilderspullen.

Al hing er een schilderij aan de muur, toen ik
hier arriveerde.

Een schilderij van dit huis, hoewel het een paar
dagen duurde voordat ik dat doorhad.

Niet omdat het geen goed gelijkend schilderij
was, maar omdat ik het huis nog niet vanuit
dat perspectief had gezien.

In mijn moeders woonkamer, in Bayonne, New Jersey, hing een aantal van mijn eigen schilderijen. Twee daarvan waren portretten, van haar en van mijn vader.

Om eerlijk te zijn, ik deed zelden portretten.

Die van mijn ouders hangen nu in het Metropolitan Museum.

Al mijn schilderijen hangen nu in het Metropolitan Museum.

Wat ik deed was ze neerzetten tussen de verschillende doeken uit de permanente collectie, op plaatsen waar genoeg ruimte was.

Toen mijn vader stierf, minder dan een jaar na mijn moeder, kwam ik het spiegeltje tegen in een la vol met kiekjes.

De kat in Rome was oranje, mocht ik dat nog niet gezegd hebben. En was een oog kwijt.

In feite was het een weinig aantrekkelijke kat, zeker gezien het feit dat ik hem zo wanhopig graag terug wilde zien.

In Rome sneeuwt het maar eens in de zeventig jaar echt.

Waardoor het niet onmogelijk is dat mensen als Leonardo da Vinci en Andrea del Sarto en Taddeo Gaddi hun hele leven geleefd hebben zonder ooit jongens met sneeuwballen te zien gooien.

4.

Zo nu en dan maak ik op het strand een rij
kampvuren.

Ooit, toen ik dat had gedaan, scheurde ik de
bladzijden uit een boek en stak die ook in
de fik, gooide elke pagina de lucht in om te
zien of de wind ze zou laten vliegen. Als
zeemeeuwen.

De meeste bladzijden vielen gewoon naast me neer.

Het boek heette *Het leven van Brahms* en had extra grote letters, alsof het voor kinderen was geschreven.

Ik had *Het leven van Brahms* niet gelezen. Maar er is één boek in dit huis dat ik wel gelezen heb, sinds ik aankwam.

Om precies te zijn zou je kunnen zeggen twee boeken, aangezien het een editie van oude Griekse toneelstukken was die uit twee volumes bestaat.

Hoewel ik dat boek eigenlijk las in het andere huis, verderop aan het strand, dat ik afgebrand heb.

Het enige boek dat ik in dit huis heb gelezen is een atlas, toen ik wilde weten waar Savona ook alweer ligt.

In feite deed ik dat nog geen tien minuten geleden, toen ik besloot het schilderij van het huis hierheen te brengen.

Waarvan ik nu met zekerheid kan zeggen dat het een schilderij is van dit huis of van een huis dat veel op dit huis lijkt.

De atlas lag op een plank vlak achter waar het schilderij zich bevond.

Ooit, toen ik de Griekse toneelstukken hardop las, klonken sommige zinnen alsof ze geschreven waren onder invloed van Shakespeare.

Ik heb overigens geen idee waarom ik gezegd zou hebben dat het *Het leven van Brahms* was dat ik in vlammen liet opgaan, op het strand,

terwijl ik *Het leven van Brahms* nog geen tien minuten geleden naast de atlas die achter het schilderij lag zag liggen.

Zulke vragen lijken mij onbeantwoordbaar.

Net zoals wat mijn vader gedacht moet hebben toen hij door de oude foto's grasduinde en toen in het spiegeltje keek dat naast mijn moeders bed had gelegen.

Of of men ooit bij het kasteel van La Mancha aan zou zijn gekomen, of niet, als men de weg was blijven volgen.

Nou ja, in dat geval had er uiteindelijk toch zeker een zijweg moeten zijn.

Naar het kasteel, moet een wegwijzer gezegd hebben.

5.

Het schilderij lijkt inderdaad een schilderij van dit huis te zijn.

En om precies te zijn, het lijkt alsof er iemand bij het raam staat, op de eerste verdieping, van waaraf ik vaak naar de zonsondergang kijk.

Dat had ik tot nu toe nog niet gezien.

Wat ik ook nog niet gezien had is dat de voordeur van het huis openstaat.

Ik heb nu mijn ogen dichtgedaan om te zien of ik me voor kan stellen dat de voordeur van het huis op het schilderij dicht is.

Het is ook mogelijk dat er nog meer mensen zijn in het huis op het schilderij, naast en onder de vrouw bij het raam.

Maar misschien zijn de anderen naar het strand gegaan, aangezien het een late zomermiddag is op het schilderij, hoewel niet later dan vier uur.

Zodat je je vervolgens af kunt vragen waarom de vrouw bij het raam niet ook op het strand is.

Hoewel als ik er nu zo naar kijk, de vrouw ook een kind zou kunnen zijn.

Zodat ze misschien thuis moet blijven als straf, omdat ze zich misdragen heeft.

Of misschien is ze wel ziek.

Maar misschien staat er wel helemaal niemand bij het raam.

Nu ik het er toch over heb, op een gegeven moment dacht ik dat ik iemand bij een echt raam zag staan.

Dat was in Athene, toen ik nog op zoek was, wat het nogal een gebeurtenis maakte.

Nou. Zelfs nog meer dan de kat in het Colosseum.

Om precies te zijn kon je de Acropolis zien vanuit het raam in kwestie, dat zich bevond in een straat vol taveernes.

Als de zon zich in de hoek bevond van waaruit Phidias zijn perspectief nam, leek het net alsof het Parthenon gloeide.

Zonder twijfel deden de taveernes van waaruit je dit kon zien ooit betere zaken dan de taveernes van waaruit je dit niet kon zien, hoewel ze in dezelfde straat lagen.

Tenzij deze laatste bezocht werden door mensen die al zo lang in Athene woonden dat ze moe waren geworden van het betreffende uitzicht.

Zulke dingen kunnen gebeuren. Zoals in het geval van Guy de Maupassant, die zijn lunch elke dag op de Eiffeltoren at.

Het idee daarachter was dat dit de enige plaats in Parijs was van waaraf hij er niet naar hoefde te kijken.

Ik weet bij God niet waarom ik dit weet. Net zomin als ik enig idee heb hoe het komt dat ik weet dat Guy de Maupassant van roeien hield.

Toen ik zei dat Guy de Maupassant zijn lunch elke dag op de Eiffeltoren at, zodat hij er niet naar hoefde te kijken, bedoelde ik natuurlijk

dat het de Eiffeltoren was waar hij niet naar wilde kijken, en niet zijn lunch.

Ooit, in de eerste klas, leerde de leraar ons de paradox van Archimedes over Achilles en de schildpad.

Hoe, als Achilles een schildpad wilde vangen, maar de schildpad op hem voor lag, Achilles de schildpad nooit in kon halen.

Dit was omdat tegen de tijd dat Achilles was waar de schildpad was toen Achilles vertrok, de schildpad alweer een stukje verder zou zijn.

En hoewel het stukje dat de schildpad op Achilles vooruit lag steeds kleiner en kleiner zou worden, zou Achilles toch steeds een nieuw stukje achterliggen.

Maar ik wist, wíst dat Achilles die schildpad kon inhalen.

Maar zelfs als Achilles nog maar een fractie achter zou liggen, en de schildpad kon nog maar een heel klein nieuw stukje afleggen, liet de leraar ons zien, zouden er altijd meer fracties zijn.

Uiteindelijk moest ik er bijna van huilen.

Het was trouwens niet Archimedes die deze paradox bedacht, maar Zeno.

6.

Misschien heb ik nog niet gezegd dat ik een huis uit elkaar aan het halen ben.

Ik haal een huis uit elkaar.

Het is een vervelend werkje, maar noodzakelijk.

Tegelijkertijd maak ik er ook weer niet zo'n enorme klus van. Eigenlijk behandel ik het net zoals ik het hout dat hier aanspoelt behandel.

Wat er gebeurt is: ik loop langs het huis in kwestie en mijn oog valt op een stuk hout, en dus haal ik het stuk hout los en neem het mee naar huis.

Ervan uitgaande dat ik niet al een aangespoelde plank vasthoud, natuurlijk.

Mijn eerste winter hier was er al genoeg hout om vuur te maken.

Tenminste, bijna genoeg. Op een gegeven moment moest ik een paar meubels verbranden.

De wereld is alles wat het geval is.

Ik heb geen idee wat ik bedoel met de zin die ik net heb gezegd.

Om een of andere reden heb ik hem al de hele dag in mijn hoofd, hoewel met niet het flauwste idee waar hij vandaan zou kunnen komen.

Zulke dingen kunnen gebeuren. Onlangs had ik een hele ochtend het woord bricolage in mijn hoofd, wat denk ik Frans is, hoewel ik geen woord Frans spreek.

Ik wandelde langs het strand zoals ik zo vaak doe, op zoek naar schelpen, en ik moet in mijn hoofd wel honderd keer het woord bricolage gezegd hebben.

En vandaag zeg ik dus de hele tijd: De wereld is alles wat het geval is.

Nou ja.

Ondertussen vraag ik me af of je als je zes bladzijden uit een muziekgeschiedenis voor kinderen leest, dat ook nog eens een extra groot

lettertype heeft, werkelijk kunt zeggen dat je *Het leven van Brahms* hebt gelezen.

Of heb ik ook bladzijden gelezen uit een serieuzer, voor volwassenen geschreven *Het leven van Brahms*, toen ik de bladzijden in brand stak om een zeemeeuw na te doen?

Niet wetende dat er nog een exemplaar van een boek met precies dezelfde titel, met alle bladzijdes er nog in, hier in het huis lag?

Misschien moet ik duidelijk maken dat Odysseus en Ulysses precies dezelfde persoon waren. Om een of andere reden hebben de Romeinen zijn naam veranderd.

Misschien om dezelfde reden dat de Spanjaarden El Greco's naam veranderd hebben.

Hoewel Odysseus niet half zo moeilijk uit te spreken is als Domenikos Theotokopoulos.

In de Odyssee gaat de kleine Telemachos op bezoek bij Helena en Menelaos, en Helena ziet er stralend en waardig uit.

Hoewel Telemachos op dat moment niet heel klein meer is, aangezien de oorlog tien jaar

duurde en daarna hing Odysseus ook nog eens een jaar of tien de toerist uit.

Dit zijn dezelfde twintig jaren waarin Penelope aan haar weefgetouw zat, uiteraard, mochten jullie dat geloven.

Zelf geloof ik er helemaal niets van.

Penelope en Helena waren nichtjes, trouwens.

God, de dingen die men weet.

En hierdoor was Penelope natuurlijk ook Clytaemnestra's nichtje, aangezien Helena en Clytaemnestra zussen waren.

Hm.

Waar ik nu op een of andere manier opeens aan moet denken is de scène in *De Trojaanse Vrouwen* waarin de Grieken Hectors arme zoontje over de stadsmuren gooien, zodat hij als hij groot is geen wraak kan nemen voor zijn vader of voor Troje.

God, de dingen die men deed.

Irene Papas was trouwens zeer overtuigend als Helena in de verfilming van *De Trojaanse Vrouwen*.

Katharine Hepburn was op haar beurt een overtuigende Hekabe.

Hekabe was Hectors moeder. Wat maakt dat ze ook grootmoeder was van het vermoorde jongetje.

Stel je voor hoe Katharine Hepburn zich gevoeld moet hebben. Ondertussen heb ik net een blikje sardientjes geopend.

Het meeste eten uit blik is nog wel eetbaar, maar voedsel verpakt in papier vertrouw ik niet meer.

Hoewel ik echt alles zou doen voor twee gebakken eieren.

Maar waar ik nog liever echt alles voor zou doen, in alle eerlijkheid, zou zijn te begrijpen hoe mijn hoofd soms in staat is van de hak op de tak te springen zoals het van de hak op de tak springt.

Nu denk ik bijvoorbeeld weer aan dat kasteel in La Mancha.

7.

Brahms had geen kinderen, hoewel hij er bekend om stond snoep bij zich te hebben om aan de kinderen van andere mensen te geven

wanneer hij andere mensen met kinderen bezocht.

En nu hebben we eindelijk opgelost welk *Het leven van Brahms* het was dat ik las! Een muziekgeschiedenis voor kinderen, geprint in groot lettertype, zou er toch zeker nadruk op leggen dat iemand over wie in het boek geschreven werd snoep bij zich had om aan kinderen te geven wanneer hij mensen met kinderen bezocht.

Ook als Brahms dit maar heel af en toe deed – in zo'n boek zouden ze daar de nadruk op leggen!

Het is zelfs mogelijk dat Brahms dit maar één enkele keer in zijn leven gedaan heeft, en dat het hele verhaal op dat ene incident gebaseerd is.

Helena ging er maar één keer in haar leven met een minnaar vandoor, en drieduizend jaar later wilden mensen het nog steeds niet vergeten.

Hier is wat snoep, kinderen, zei Brahms een keertje. Brahms gaf kinderen snoep, schreef iemand.

Die uitspraak is geenszins onwaar. Net zomin als het onwaar is dat Helena ontrouw was.

Maar wie zal het zeggen – of als het er echt op aankwam, Brahms misschien wel helemaal niet van kinderen hield?

Hij ze zelfs haatte?

Om precies te zijn: mogelijkterwijs was de reden dat hij een keer snoep aan ze gaf enkel en alleen om er voor te zorgen dat ze weg zouden gaan.

Emily Brontë is nog iemand die geen kinderen had.

Het zou natuurlijk extra interessant zijn als Emily Brontë wel kinderen had gehad, aangezien het heel goed mogelijk is dat ze nooit een geliefde heeft gehad.

Toch, ik kan niemand bedenken van wie ik liever af zou stammen dan van Emily Brontë.

Behalve Sappho misschien.

Ja, of Helena.

Om eerlijk te zijn, ik heb een keertje gedacht dat ik Helena was.

Dat was in Hisarlik, toen ik uitkeek over de ruïnes die ooit Troje waren, en dagdroomde dat de Griekse schepen daar nog steeds aangemeerd lagen.

En dat je 's avonds de wachtvuren kon zien branden, in een lange rij langs de kust.

Elfhonderdzesentachtig schepen is in hoeveel schepen Homerus zegt dat de Grieken naar Troje gevaren zijn.

Ook al ben ik er zelf bijna zeker van dat het ondenkbaar is dat de Grieken in elfhonderdzesentachtig schepen naar Troje voeren.

Waarschijnlijk hadden de Grieken twintig of dertig schepen.

Aangezien, zoals ik al zei, Troje zeg maar weinig meer was dan het gemiddelde stratenblok en slechts een paar verdiepingen hoog.

Maar wat ik nog veel meer betwijfel is of Helena wel de oorzaak van die hele oorlog was.

Eén Spartaans meisje, zoals Walt Whitman haar
ooit omschreef.

8.

In de kamer hiernaast hangt een stuk tape aan een gebroken raam dat een krassend geluid in de wind maakt.

Een krabbende kat, zou dat losse stuk tape kunnen zijn.

De kat in het Colosseum was grijs, en leek met iets als een bolletje wol te spelen.

Simons kat was rossig en was in principe vadsig.

Er is overduidelijk geen enkele connectie tussen deze rossige kat en het katje dat hier aan het kapotte raam krabt.

Hoewel ik me absoluut niet kan herinneren dat ik tape op dat raam heb geplakt.

Waarschijnlijk was er in het Colosseum ook geen kat.

Als je maar graag genoeg een kat wil zien, zie je er wel een.

Misschien noem ik de kat die aan mijn raam
krabt Van Gogh.

Of Vincent.

Eén van de dingen die men doorgaans aan van
Gogh bewonderde was de manier waarop hij
het kon laten lijken alsof zelfs een stoel angstig
was. Of een paar schoenen.

Maar een stukje tape geef je geen naam.

Daar heb je het stukje tape dat aan mijn raam
krabt, daar is Vincent, die krabt aan mijn raam.

Nou ja, onmogelijk is het niet. Ik denk dat het niet heel aannemelijk is, maar het is niet onmogelijk.

Goeiemorgen, Vincent.

Had ik al gezegd dat Michelangelo vrijwel nooit in bad ging, zijn hele leven lang?

En met zijn schoenen aan naar bed ging?

Het is algemeen bekend in de kunstgeschiedenis dat Michelangelo niet iemand was naast wie je wilde zitten.

Wat me er aan doet denken dat Galileo nooit meer iemands hand wilde schudden nadat hij het bestaan van bacteriën ontdekt had.

Niet dat iemand hem ook maar geloofde.
Hoewel hij er op stond dat hij ze gezien had.

En ze bewegen nog ook! zei hij tegen de mensen.

Wat voor de wetenschapsgeschiedenis een even belangrijk moment is geworden als het feit dat Michelangelo zich niet waste belangrijk is voor de kunstgeschiedenis.

Hoewel het nu ik er over nadenk ook Louis Pasteur geweest kan zijn die niemand de hand meer wilde schudden nadat hij het bestaan van bacteriën ontdekt had.

Of Van Leeuwenhoek.

Wat ik interessant vind aan de mogelijkheid dat het Van Leeuwenhoek was, is dat Van Leeuwenhoek uit Delft kwam.

Waardoor één van de mensen die hij de hand niet wilde schudden misschien wel Johannes Vermeer was.

Van Gogh verkocht trouwens maar één schilderij in zijn hele leven.

Maar dat maakte hem wel succesvoller dan Johannes Vermeer.

Daarentegen heb ik geen idee hoeveel Jan Steen er verkocht.

Ik weet wel dat Botticelli aan het eind van zijn leven verlamd was en van de liefdadigheid moest leven.

Frans Hals leefde ook van de liefdadigheid.

En Daumier.

Paulo Uccello was er nog zo een die arm en vergeten stierf.

Zoveel lijstjes die blijven groeien, en verdrietig maken.

Hoewel hun werk blijft bestaan, natuurlijk.

Of maakt aan de werken denken terwijl je deze dingen weet je nog verdrietiger?

Uiteindelijk ging zelfs Rembrandt bankroet.

Dit was in Amsterdam, en maar een paar straten verderop van waar Spinoza geëxcommuniceerd werd, en nota bene in dezelfde maand.

Dit komt vast en zeker uit een voetnoot die ik ooit las.

Misschien heeft Rembrandt ooit een portret van Spinoza gemaakt.

In ieder geval werd daar wel eens over gespeculeerd door de mensen.

Aangezien de meeste personen op Rembrandts schilderijen ongeïdentificeerd zijn.

Dus eigenlijk was het enige wat men deed zeggen dat één van de mensen op de schilderijen net zo goed Spinoza kon zijn.

Uiteindelijk is dit slechts een van de vele vragen die de kunstgeschiedenis onbeantwoord heeft moeten laten.

Hoewel je misschien wel met enige zekerheid zou kunnen zeggen dat Rembrandt en Spinoza elkaar een keer zijn tegengekomen op straat.

Of elkaar zelfs regelmatig tegen het lijf liepen,
in een of andere buurtwinkel bijvoorbeeld.

En na een tijdje elkaar zelfs vriendelijk
goedendag zeiden.

Goeiemorgen, Rembrandt.

Goeiemorgen, Spinoza.

Het spijt me ontzettend dat je bankroet bent,
Rembrandt.

Het spijt me ontzettend dat je
geëxcommuniceerd bent, Spinoza.

Heb een goede dag, Rembrandt.

Jij ook, Spinoza.

9.

Misschien heb ik nog niet gezegd dat een van de kinderen aan wie Brahms zo nu en dan snoep gaf misschien wel Ludwig Wittgenstein was.

Brahms bezocht regelmatig het huis van de Wittgensteins in Wenen, toen Ludwig Wittgenstein nog een kind was.

Dus als het een feit is dat Brahms er bekend om stond snoep bij zich te hebben voor de kinderen

als hij mensen met kinderen bezocht, dan is het zeker aannemelijk dat Ludwig Wittgenstein een van die kinderen was.

Het instrument dat Ludwig Wittgenstein kon spelen was trouwens een klarinet.

Die hij om onverklaarbare redenen in een oude sok vervoerde in plaats van in een klarinetkist.

Zodat iemand die hem over straat zag lopen gedacht moet hebben, daar gaat die man die een oude sok vasthoudt.

Zonder te weten dat hij daar Mozart uit kon laten komen.

Ongetwijfeld dacht A.E. Housman dat er gewoon iemand met een oude sok voor hem stond die middag toen Wittgenstein diarree had en vroeg of hij naar de wc mocht, en A.E. Housman zei nee.

Ik vergeet te vertellen, Wittgenstein moest ooit heel nodig naar de wc in de buurt van de kamer in Cambridge die van Housman was, en Housman liet hem niet binnen.

Om precies te zijn, de componist die het vaakst uit de sok kwam was waarschijnlijk Franz Schubert, want dat was Wittgensteins favoriet.

Schubert had syfilis, wat verklaart waarom hij de *Unvollendete Symphonie* nooit heeft afgemaakt, aangezien hij er op zijn eenendertigste aan stierf.

En Händel kan op het lijstje van mensen die blind zijn geworden, geloof ik.

Ondertussen heb ik steeds meer spijt van wat ik net heb gezegd over Michelangelo.

Ik bedoel dat ik best zijn hand had willen schudden, wat Louis Pasteur er ook van gedacht moge hebben.

Ik zou zelfs verheugd zijn geweest de hand die de beeldhouwwerken van Michelangelo maakte alleen maar te zien.

En ik had het ook leuk gevonden om Michelangelo te vertellen hoe gek ik ben op de zin van hem die ik een keer onderstreept heb.

Misschien heb ik nog niet verteld dat ik een keer een zin van Michelangelo onderstreept heb.

Ik heb een keer een zin van Michelangelo onderstreept.

Het was de zin die hij ooit in een brief schreef, toen hij bijna vijfenzeventig jaar was.

Je zult zeggen dat ik oud en gek ben, maar ik antwoord dat er geen betere manier is om gezond en angstvrij te zijn dan gekte, schreef Michelangelo.

Ik weet bijna zeker dat ik Michelangelo aardig gevonden zou hebben.

Heb ik al gezegd dat ik in Savona, New York
gezocht heb? Of in Cambridge, Massachusetts?
Of dat ik in Florence niet meteen in het Uffizi
ben gaan wonen, maar eerst een tijdje in een
hotel verbleef dat vernoemd was naar Fra
Filippo Lippi?

De berichten die ik achterlaat zijn trouwens
niet altijd boodschappen.

Ik heb een keer *Helena van Troje* geschreven,
in het Grieks.

Of in iets wat op Grieks leek, want ik verzon
maar wat.

Hoewel Helena van Troje ook een verzonnen naam in echt Grieks zou zijn, want ik kan me niet voorstellen dat men haar destijds al zo noemde.

Ik heb besloten om me tussen de vrouwen te verstoppen zodat ik niet om Helena van Troje hoef te vechten – dat is toch niet wat je je voorstelt dat Achilles gedacht moet hebben.

Ik heb besloten te doen alsof ik gek ben en mijn velden met zout in te zaaien zodat ik niet om Helena van Troje hoef te vechten – dat is toch niet wat je je voorstelt dat Odysseus gedacht moet hebben.

...

Ik begin eindelijk te begrijpen waarom ik me depressief voelde onlangs.

Afgelopen dinsdag.

Toen ik in de zon lag nadat het gestopt was met regenen en ik aan katten dacht, of aan katten dacht te denken. Hoewel ik moet zeggen dat ik mezelf dit niet heel vaak toesta.

Waarmee ik niet bedoel aan katten denken.

Waar ik het over heb is aan dingen van zolang geleden denken, zeg maar van voordat ik alleen was.

Ik heb wel eerder aan Simon gedacht, natuurlijk.

Of aan mijn geliefden, zoals Adam of Vincent of Ludwig.

Of zelfs aan zo lang geleden als de eerste klas, toen ik bijna moest huilen omdat ik wist, wíst, dat de hond van Odysseus die schildpad kon inhalen.

Nou, en zonder twijfel heb ik aan die keer
gedacht dat mijn moeder sliep en ik haar niet
wakker wilde maken en toen ik hou van je
schreef op het kleine spiegeltje.

En toen wilde ondertekenen met Artemisia
maar er was geen ruimte meer.

Je zult nooit beseffen hoeveel het voor me
betekend heeft dat je een kunstenaar bent,
Helena, had mijn moeder de avond daarvoor
gezegd.

IO.

Ooit, toen Friedrich Nietzsche gek was, begon hij te huilen omdat iemand een paard sloeg.

Daarna ging hij naar huis en speelde urenlang piano.

Terwijl Spinoza vaak op zoek ging naar spinnen om ze dan met elkaar te laten vechten.

Terwijl hij helemaal niet gek was.

Als ik zeg vechten met elkaar bedoel ik natuurlijk tegen elkaar.

Hoewel op een of andere manier in dit soort gevallen vaak wel begrepen wordt wat je bedoelt.

God, arme Nietzsche.

En god, arme Vivaldi, nu ik het er toch over heb, die stierf in een hospice.

En arme weduwe van Bach, Anna Magdalena, die hetzelfde lot was toebedeeld.

Arme Robert Schumann, die in een gekkenhuis belandde om zijn demonen te ontvluchten, waarvan er eentje zelfs Franz Schuberts geest was.

En zodoende, arme geest van Schubert.

Arme A.E. Housman, die geen filosofen toeliet
op zijn wc.

Arme Tsjaikovski, die een keer Amerika
bezoekt en de hele eerste nacht moest huilen
omdat hij heimwee had.

Arme mannen die stierven op plekken als de
Hellespont waarmee ik de Dardanellen bedoel,
en toen opnieuw op dezelfde plek, drieduizend
jaar later.

Hoewel ik niet dezelfde mannen bedoel.

Arme James Joyce, die onder de tafel kroop als
het onweerde.

En niet te vergeten arme Cassandra en arme
Marina Tsvetayeva en arme Anna Achmatova.

En arme Rembrandt en arme Vincent van Gogh
en arme Boticelli en arme Jan Steen en arme
Telemachos en arme zoon van Hector en arme
moeder van Hector en arme Hector en arme
zingende vogels arme spinnen van Spinoza
arme Paris arme Penelope arme mijn lieve
tante Esther.

Oh, en arme sneeuwbal gooiende kinderen op schilderijen van Brueghel, die opgroeiden en gingen doen wat ze ook maar gingen doen, maar geen sneeuwballen meer gooiden.

Dus waar het op neerkomt arme de hele wereld dan maar – vaker wel dan niet.

II.

Penelope had een kat en een hond.

Misschien had ik al gezegd dat er een schilderij van Pinturicchio is waar Penelope op staat samen met haar kat.

Misschien had ik zelfs al gezegd dat de kat op het schilderij rossig is.

Ook al is rossig eigenlijk niet echt de naam van een kleur.

Het was Rembrandt die dat ooit voor het eerst vaststelde, en een paar honderd jaar later gaf Willem de Kooning hem gelijk.

Hoewel, misschien was het mijn eigen kat die ik rossig noemde.

In ieder geval, Rembrandts eigen kat was grijs. En had maar één oog.

Sommige mensen keurden de naam van die kat, die Argus heette, af.

Daar was natuurlijk een verklaring voor.

Namelijk dat de oorspronkelijke Argus een hond was.

Hoe kun je nou zo dwaas zijn om je kat naar een hond te vernoemen? zeiden de mensen.

Om precies te zijn was de oorspronkelijke Argus de hond van Penelope waar ik het net nog over had en dat is welbeschouwd een opvallende toevalligheid.

Want hoe vaak praat men nou over de hond die Odysseus wel herkent als hij eindelijk terugkeert naar Ithaca?

Of over de hond op wie Penelope zo gesteld raakte dat ze andere mensen ook een hond cadeau deed als ze iemand bezocht?

En, heb je al een naam voor je nieuwe kat, Rembrandt?

Jazeker, zijn naam zal Argus zijn, Spinoza.

Ah, dus je hebt besloten je kat te vernoemen naar de hond in de Odyssee?

Spinoza had waarschijnlijk wel geweten dat Argus de naam van Penelope's hond was.

Als ik daarentegen mijn eigen rossige kat Argus had genoemd, weet ik bijna zeker dat geen van de mensen die ik kende het verband met de hond van Odysseus had gelegd.

Om precies te zijn is de enige van wie ik het me persoonlijk kan herinneren dat hij ooit dit verband legde Martin Heidegger.

Door te zeggen dat ik het me persoonlijk kan herinneren dat Martin Heidegger dit verband

legde, impliceerde ik misschien dat ik ooit met Martin Heidegger heb gesproken.

Sterker nog, een andere implicatie in diezelfde zin was misschien dat ik een gesprek met hem zou hebben begrepen als het had plaatsgevonden.

Wat niet zo geweest zou zijn, natuurlijk, aangezien ik geen woord Duits spreek.

Niet dat het onmogelijk is dat Martin Heidegger Engels sprak, hoewel ik hem dat nooit heb gevraagd.

Misschien moet ik dit opnieuw beginnen.

Wat er gebeurd is, is dat ik ooit een brief aan Martin Heidegger heb geschreven.

Het was in antwoord op mijn brief dat Martin Heidegger duidelijk maakte bekend te zijn met de Odyssee.

Hoewel mijn eigen brief daar niets mee te maken had.

Maar misschien moet ik dit hele verhaal nog een keer opnieuw beginnen.

Wat er echt gebeurd is, ooit, is dat ik brieven schreef naar een behoorlijk aantal beroemde mensen.

Om eerlijk te zijn, Martin Heidegger was nog niet eens de beroemdste van de mensen aan wie ik schreef.

Want Winston Churchill was natuurlijk beroemder dan Martin Heidegger.

Ik denk zelfs dat Picasso ook beroemder geacht zou hebben kunnen worden dan Martin Heidegger.

En dat zou je van de koningin van Engeland ook wel kunnen zeggen.

Andere mensen aan wie ik geloof ik geschreven heb waren Bertrand Russell en Dmitri Shostakovitsch en Anna Achmatova en Marlon Brando en Igor Stravinsky en Irene Papas.

En volgens mij heb ik Gilbert Murray en T.E. Shaw ook een brief gestuurd.

De brieven waren allemaal hetzelfde.

Ze gingen over dat ik het uitzonderlijk moeilijk vond een naam te verzinnen voor mijn kat, en

hadden zij misschien suggesties, dat stond er ook in.

Dit alles bedacht in een grappige opwelling, natuurlijk.

Wat iemand suggereerde was dat ik bij de brieven ansichtkaarten moest stoppen met mijn eigen adres er op, zodat de mensen die de brieven kregen minder excuus zouden hebben niet te antwoorden.

Ook al bracht dit een postzegelprobleem met zich mee, aangezien Amerikaanse postzegels niet bruikbaar zouden zijn in veel van de

landen van waaruit de ansichtkaarten
teruggestuurd moesten worden.

Ik geloof dat het Susan Sontag was die dit
aankaartte.

Toch voerde ik het ansichtkaarten-idee uit.

En liet het lijken alsof ik simpelweg vergeten
had postzegels bij te voegen.

Wat achteraf gezien maar goed was ook, want
dat bespaarde me nogal wat geld.

Aangezien maar één van de mensen die ik een brief stuurde ooit de moeite nam om de kaart terug te sturen.

En dat was Martin Heidegger.

Die trouwens behoorlijk goed Engels bleek te spreken.

En zelfs een subjunctief wist te gebruiken.

Als ik zeg spreken, bedoel ik natuurlijk schrijven.

What I should wish to suggest as a name for your dog is the splendid classical name of Argos from the *Odyssey* by Homer, schreef hij.

Dat vond ik irritant.

Hoewel ik uiteindelijk ook wel inzag dat filosofen waarschijnlijk belangrijkere zaken aan hun hoofd hadden dan de namen van andermans huisdieren, of het nou honden of katten waren.

Martin Heidegger zal wel gedacht hebben: ach, hier zit ik met belangrijke zaken als Dasein aan mijn hoofd, en dan is er zo'n persoon uit

Amerika die vraagt om een naam voor haar
dwaze huisdier.

I 2.

Waarom de kat die wij ooit hadden geen naam had, was omdat Adam en ik Simon hadden gevraagd een naam voor de kat te verzinnen.

Waarna hij dit als een buitengewoon ernstige verantwoordelijkheid op zich nam.

Nou ja, aangezien hij vier was, had hij tot dan toe nog geen enkele verantwoordelijkheid gekend, al dan niet buitengewoon ernstig.

In ieder geval was een tijdlang het enige wat hij deed peinzen over een naam voor de kat.

Die wij ondertussen simpelweg Kat noemden.

Goeiemorgen, Kat, zei ik als de kat

's ochtends op het ontbijt stond te wachten.

Goeienacht, Kat, zeiden Adam en ik als we de kat naar buiten stuurden voordat we naar bed gingen.

En dit alles vond plaats in Mexico, in een dorp niet ver van Oaxaca.

In een dorp in Mexico kun je je kat 's nachts gerust naar buiten sturen.

Zo nu en dan spraken we de kat overigens ook in het Spaans aan.

Buenos dias, Gato.

Buenas noches, Gato.

Drie jaar lang noemden we de kat zo, Kat of Gato, en toen verliet ik het dorp vlak bij Oaxaca.

Hoewel ik nog een keer terug ben gegaan, jaren later, zoals ik misschien al gezegd heb.

En toen in een jeep in een keer de heuvel op manoeuvreerde naar waar het graf was, in plaats van de weg te volgen.

Aangezien ik in die dagen nog van allerlei soorten voertuigen gebruik maakte.

Nou ja, omdat ik toen nog op zoek was, dus.

En Mexico leek me een goede plaats om te beginnen met zoeken, of ik destijds nou gek was of niet.

Hoewel ik er van overtuigd ben dat ik eerst twee winters in New York verbleef.

En hoewel je helemaal niet gek hoeft te zijn om het graf van je kind te willen bezoeken.

Zodat als het er echt op neerkomt ik misschien maar ten dele gek was.

Of slechts een deel van de tijd.

Aangezien er dingen zijn die je nooit zult kunnen weten, en waar je alleen maar naar kunt raden.

Zoals waarom ik benzine over Simons oude kamer sprenkelde de volgende ochtend,

bijvoorbeeld, nadat ik mijn schoenen omgekeerd had natuurlijk, in het geval er schorpioenen zouden zijn, hoewel er allang geen schorpioenen meer bestonden.

Zoals waarom Adam zo dronken werd dat weekend, bijvoorbeeld, en er zodoende niet aan dacht om een dokter te bellen totdat het te laat was.

Ja, of zoals waarom je zelf niet thuis was, die dag.

Maar wat ik net zei over Adam en dat ik niet thuis was is helemaal niet waar.

Want we waren er allebei wèl bij, dat weekend.

Alleen was er niets meer wat we konden doen.

Want ze bewegen ook nog, zei Louis Pasteur.

En het leven ging wèl verder.

Ook al leek het alsof je soms een groot deel
ervan doorbracht met uit het raam kijken.

Ook al leek het soms alsof niemand ooit een
woord hoorde van wat je zei.

...

Ik weet niet zeker of ik wel genoeg hout voor de winter hierheen heb gebracht.

Of of ik het huis wel voldoende uit elkaar heb gehaald.

En het lukt me maar niet om *Het leven van Brahms* en de atlas te vinden, hoewel ik overal in dit huis gezocht heb.

En ik ben ook al naar het huis in de bossen achter dit huis gelopen, om te kijken of ze daar lagen, maar daar lagen ze ook al niet.

Het enige noemenswaardige ding dat ik ooit in dat huis heb gevonden op een reproductie van een schilderij van Suzanne Valadon na, is een voetbalshirt met de naam Savona er op gedrukt.

En wat ik ook nog moet doen is hout verzamelen voor de wachtvuren.

Heb ik al gezegd dat ik 's avonds soms rijen vuur maak aan de kustlijn?

Als de zon onder is, kijk ik soms van een afstandje naar de wachtvuren, en wat ik dan doe is me voorstellen dat ik terug in Hisarlik ben.

Hisarlik toen Hisarlik nog Troje was.

Ooit had ik een droom over roem.

Over het algemeen was ik eenzaam, zelfs toen.

Naar het kasteel, moet een wegwijzer gezegd hebben.

Er woont iemand op dit strand.

De voorstelling *Wittgenstein's Mistress* van
Stichting Kill yr Idols ging tijdens Fringe in
première op 1 september 2016 in theater Perdu
in Amsterdam

Spel: Laura Mentink

Regie: Roeland Hofman

Vertaling/ bewerking: Lieke Marsman

www.wittgensteinsmistress.nl

David Markson (1927-2010) was een Amerikaanse romanschrijver. Zijn bekendste boek, *Wittgenstein's Mistress*, werd 54 keer door uitgevers afgewezen. Toch werd het een succes: schrijvers als Ann Beattie, Elfride Jelinek, Zadie Smith en David Foster Wallace hebben Marksons minimalistische proza allemaal de liefde verklaard. Markson zag zichzelf als een schrijver die vooral een lezer was: veel van zijn werk bestaat dan ook uit verwijzingen naar alles wat voor hem geschreven werd. Naast proza schreef hij ook poëzie en essays. Zijn laatste roman, *The Last Novel*, werd gepubliceerd in 2007

Werk

Epitaph for a Tramp – 1959

Epitaph for a Dead Beat – 1961

*The Ballad of Dingus Magee; Being the
Immortal True Saga of the Most Notorious and
Desperate Bad Man of the Olden Days, His
Blood-Shedding, His Ruination of Poor Helpless
Females, & Cetera* – 1965

Miss Doll, Go Home – 1965

Going Down – 1970

Springer's Progress – 1977

Wittgenstein's Mistress – 1988

Reader's Block – 1996

This Is Not a Novel – 2001

Vanishing Point – 2004

The Last Novel – 2007

Lieke Marsman (1990) is dichter en filosoof.

In 2010 verscheen haar debuut *Wat ik mijzelf
graag voorhoud* dat een jaar later onder meer de

C. Buddingh-prijs won. Haar tweede bundel

De eerste letter verscheen in januari 2014

www.liekemarsman.nl